

Én személyesen a kollégium történetéhez kapcsolódó hagyományt támogatom, vagyis szerintem az unitarizmus mindenki számára nyitott, és egy olyan nagy „vízióról” van itt szó, mely túlmutat az unitarizmuson is.

- *Milyen a kapcsolat az Unitarian College Manchester és a Harris Manchester College között?*

Történelmileg testvérkollégiumok. A manchesteri kollégium 1854-ben jött létre, egy évre rá, hogy a Manchester College elköltözött Oxfordba. Eredetileg a lelkészképzés terén különböző elképzeléseik voltak. A Manchester College a régi, presbiteriánus gyülekezetek számára képezett lelkészeket, sokkal intellektuálisabb beállítottságú lelkészképzést gyakorolva, míg a Unitarian College az új, nagyrészt munkásosztálybeli gyülekezeteknek képezett lelkészeket. Egy bizonyos idő után aztán ez a különbség megszűnt, ma már mindkét kollégium ugyanazon gyülekezetek számára neveli a lelkészt. Persze mindig is volt egy jó értelemben vett „rivalitás” a két kollégium között, de azt nyugodtan kijelenthetem, hogy a Harris Manchester College, az ott bekövetkezett változások után, ma már kisebb szerepet játszik az unitárius lelkészképzésben, mint régen.

- *Mi az üzenete az olvasókhhoz?*

Szeretném megismételni azt, amit kolozsvári látogatásom alkalmával mondtam, mikor a teológusokkal találkoztam: ha Angliára vagy Amerikára tekintenek, egy percig se higgyék azt, hogy csak önök azok, akik e kapcsolatból nyernek. Mi nagyon sokat tudunk tanulni önöktől. A 89-es változás után az emberek nyugat felé tekintettek, és úgy gondolták, hogy tőlünk mindent megkaphatnak, pedig ez egyáltalán nincs így. Mióta Sharpe-ösztöndíjasokat fogadunk, nemcsak az idejövők tanultak sokat, hanem mi is. Az idelátogatók által most már jobban megértjük az önök helyzetét, és új utakat, lehetőségeket keresünk. Ezért remélem, hogy az ösztöndíj gyakorlati nehézségeit sikerül megoldani, és továbbra is felajánlani mindazoknak, akik szeretnének megismerni minket.

Köszönöm a beszélgetést.

FAZAKAS TÜNDE

SZENTIVÁNI MIHÁLY 1813-1842

*„Bekecs alatt Nyárád tere!
Ott a kunyhó zsuppal fedve,
De helseje arany bányá,
Arany benne egy kislányka - csuhaja.”*

Ismerősök ezek a sorok, minden Nyárádmenti embernek, de kevesen tudják, hogy e kedves dal szerzője vidékünk nagy költője: Szentiváni Mihály. A méltatlanul elfelejtett költő, publicista, elbeszélő és politikus, Szentiváni Mihály, Nyárádgálfalván született 1831. május 30-án. A már 157 éve halott költő

legjobb művei élnek és hatnak ma is, de mellőlük valahogy elfelejtődött a szerzőjük neve. Pedig a „Maros-széki piros-párizs” írója megérdemli, hogy elődeink sorában, a legigazibb harcosok között tartsuk számon, hogy küzdelmes életének nagy tanulságait, alkotásait ne hagyjuk veszendőbe menni.

Ki ne emlékezne a János Vitéz dalműből Jancsi közismert belépőjére: „Én vagyok a bojtárgyerek,/ Napszám után éldegélek,/ Napsütött víz az italom,/ Kopasz föld a derekalom”...

A közkedvelt népi dallam Kacsóh Pongrác akkordjai szárnyán népszerűvé lett sorok több, mint 150 esztendővel keletkeztek, s szerzőjük Szentiváni Mihály.

A Sepsi Szentiváni család a háromszéki Sepsi-Szent-Ivánról származik, és a XVI. század elején költözik Nyárádgálfalvára. A Szentiváni családról az első írásbeli feljegyzés 1380. január 27-én keltezett, és bizonyos birtokra vonatkozik. Mátyás király idejében Erdély alvajdája az a Szentiváni György, akinek Zsigmond nevezetű fia 1500-ban építeni kezdte a nyárádgálfalvi kúriát.

A költő édesapja Szentiváni Sámuel, édesanyja Pálfi Zsuzsánna. Nyolcan voltak testvérek, sorrendben: Sámuel, Karolina, Mihály, Flóra, Borbála, Róza, Mózes és Ferenc. Szülőháza a mai polgármesteri hivatal. Milyen volt a családi környezet? Kortársai feljegyzéseiből, későbbi írásaiból megállapíthatóan nem lehetett vonzó, kellemes otthon. Az édesapja rideg, izgága természetű nemesember, gyermekeivel, egész környezetével és főként a cselédekkel szemben erőszakos, önkényeskedő, zsarnok. Amolyan feudális kiskirály, a maga falujában gazdaságát elavult, ésszerűtlen és korszerűtlen módszerekkel vezette a hanyatlás felé. Ezt a maradi életfelfogást gyermekeire is rá akarta kényszeríteni. Nagyjában ilyenek a környező falvak nemesei is. A házsártos apa és a nem puritán erkölcsű anya között nap-nap után a családi perpatvarok. Így Szentiváni Mihály már fiatalon a hanyatló nemesi környezettel szemben ellenszenvet érez. Erre utal egyik novellájában: „Mindenütt rossz, de legrosszabb otthon.”

Szentiváni nem csak e keserű emlékeket vitte magával szülőföldjéről, hanem egy tágasabb világot is, egy más törvényűt, amelyhez mindig szíve melegével fűződött. Ez a másik világ, otthon szülőföldjének gyönyörű tája, a szőke Nyárád vidéke, az apró, sűrűn egymás mellett sorakozó Nyárádmenti falucskák kicsi zsúpfedeles házikókkal. A magasra ívelő hegyek zöld fenyveseikkel, tövükben frissen feltörő forrásokkal s a rakoncátlanul tovacsobogó hegyi patakokkal. A nehéz munka közben is fel-felcsendülő énekszótól hangozó mezők, a zöld rétek, ahová hűvös őszi reggeleken jobbagyfiúcskák legeltetni hajtották az állatokat, s „hamubansült barna pogácsát” visznek a tarisznyájukban. Itt ismerte meg Szentiváni a székely népköltészet kincseit, itt tanulta el a székely énekesektől a népdalok szépségének titkát, hogy később maga is felhasználhassa népies költészetében.

Szentiváni Mihály 1819 őszén kezdi meg tanulmányait a székelykeresztúri gimnáziumban, a következő évtől már a kolozsvári Unitárius Kollégiumban tanult, szintén itt végezte jogi tanulmányait is. Diákkorában kezdeményezője (később vezetője) az önképzőköri mozgalomnak, majd 1834-35-ös reform-országgyűlés hónapjaiban ő szervezte a szabadelvű eszmékért

lelkesedő ifjúságot. E tevékenysége miatt az évtized második felében üldözésben és mellőzésben volt része.

Kis ideig a marosvásárhelyi táblabíróságon végez joggyakorlatot. A kolozsvári Unitárius Egyház Főtanácsa 1837 februárjában a Kollégium tanárává választja, de állását nem foglalja el, ugyanis az osztrák hatóságok egyéves külföldi tanulmányútjának gátat vetnek, nem adják meg számára az útlevelet.

1837–38-ban bejárja csaknem egész Erdélyt. Vadászpuskával a vállán, oldaltarisznyában hordja holmiját, gyalogszer tette meg az egész utat. Vándorlásairól „Gyaloglat Erdélyben” címmel könyvet ír (Európa Könyvkiadó 1986). 1839-ben Kolozsváron telepedett le, megyei tisztviselő-állást vállalt. A megye politikai harcaiban mint az ellenzék leghatásosabb szónoka vett részt. 1841–42-ben Kemény Zsigmonddal közösen szerkesztették az „Erdélyi Híradó” című hetilapot. Ennek hasábjain jelentette meg publicisztikai írásait, amelyekben Habsburg-ellenes küzdelmek és a polgári reformkövetelések egyik legkövetkezetesebb erdélyi hívének bizonyult. Emellett írói és irodalomszervezői tevékenységei is jelentősek. 1840-ben barátjától, Kriza Jánostól átvette a „Remény” című irodalmi zsebkönyv szerkesztését. A zsebkönyv második és harmadik kötetének (1840-41) tanúsága szerint Szentiváni jelentős erőfeszítéseket tett, hogy a vállalkozás köré tömörítse Erdély haladó fiatal tollforgatóit. Kriza János versei mellett a zsebkönyv legértékesebb írásai - versek, elbeszélések - Szentiváni tollából származnak.

Országgyűlési tudósításokat is szerkeszt. Munkatársa a „Vasárnapi Újság”-nak, a „Nemzeti Társalkodó”-nak. Vezércikkeket, tárcákat, novellákat, verseket ír, amelyek az elnyomottak nyomorúságát tükrözik. Írásaival küzd a feudális elnyomás ellen és a nemzeti felszabadításért. A népdalok formanyelvén nevelkedett egyszerűséggel megszólaló népies versei Szentivánit Petőfi egyik legkiválóbb előfutárává avatják. Dalaiiban a nép szenvedései, fájdalmai, örömei szólalnak meg, összefonódva a szülőföld tájainak szeretetével. Pl. „Szolgaleány”, „Nyárad-melléki”, „A beteg szerető”.

Reménytelen szerelmet táplál Rédiger Eszter földhirtokoslány iránt, de szerelmes lesz Kovács Rebi nyáradgálfalvi jobbágylányba is. Egyik sem elérhető számára. Üldözött költői munkássága, zaklatott magánélete és elhatalmasodó betegsége 1842-ben végez vele, sírba viszi. Sírköve a kolozsvári Házsongárdi temetőben van Brassai Sámuel, Bölön Farkas Sándor szomszédságában. Korai halála egy nagy ígéretű költői tehetség kibontakozását akadályozta meg. Az egyik pályatársa, barátja írja: „Szentivánit a végzetes betegség úgy sújtja le, mint az erdők dalnokát az érzéketlen vadász, énekének legmagasabb reptében.”

Szentiváni Mihály sorsa tragikus volt, nem csak azért, mert fiatalon halt meg, hanem azért, is mert ígéretes tehetsége a kor mostoha körülményei között nem bontakozhatott ki. Rideg érthetlenség, kegyetlen közöny, üldözöttség, nélkülözés örölte fel egészségét. Olyan korban élt, amikor az osztrák elnyomás igyekezett eltorzítani a magyar nyelvű kultúrát. Az elnyomó hatalom mindig tudta, hogy a nyelv és kultúra elnémítása által lehet legbiztosabban beolvasztani, megsemmisíteni egy népet, népcsoportot, hiszen köztudott,

hogy „nyelvében él a nemzet”. Szentiváni a haladás szóvivője volt, akárcsak eszményképe, a saját jobbágyait felszabadító Wesselényi Miklós báró.

Másfél évszázad távlatából a 29 éves elhunyt költő üzen a ma emberének élete nagyszerű példájával a nép, a haza, a szülőföld iránti szeretetével, kitartó áldozatvállalásával, lángoló szellemével. Az ifjúság számára a merész, nagy tettekre hívó harcos jelszava e néhány verssor:

*„De Tűz, és Tűz, és ifjú testvéreim!
Jaj a Tűzet ne hagyjátok kihalni!
Életet és hitet üzen egy nagy halott
Nektek, fiatal, elhagyott testvérek,
Az olvasztó Tűzzel küldi a hamu
Láng-óhaját, hogy ne csüggedjete el!”*

1990. november 20-án Nyárádgálfalva és Nyárádremete szobrot emelt Szentiváni Mihálynak. A szobor alkotói a nyárádszentlászlói születésű Gyarmathy János és Kiss Levente szobrászművészek. Adósságot törlesztett a szülőfalu és Nyárád-mente. Évszázados mulasztás után kiemelték a feledés homályából a falu nagy szülöttjét, Szentiváni Mihályt, szobortalapzatra helyezték.

Ápoljuk tovább is híven Szentiváni Mihály hagyatékát és reméljük, hogy a Bekecs alatt felcsendülő dalai hatására

„Megtisztul a szőke Nyárád/Jobb idő fog virradni ránk.” Úgy legyen!

SZENTIVÁNI MIHÁLY versei

A NAPSZÁMOS

Én vagyok egy árva gyerek,
Napszám után éidegélek.
Kézi munka a jószágom,
Két tenyerem a jobbágyom,
S széles e föld a honyom.
Nincsen marhám, sem cselédem,
Rozskenyér az eledelem,
Napsütött víz az italom
Kopasz föld a derekalyom
S a szállásom zöld halom.

Arany nem olt szomjat, éhet,
A gazdag még koldus lehet
De szárazon és tengeren,
Bizonyos az én kenyerem,
Eltart a két tenyerem.

VÉRTANU

Életem most sírba száll le,
Kinos vérpadon,
Érted égi szent Szabadság!
Érted drága hon!

Ám de vérem fölvirágzik
Majd a sír alól
Néma hangom érchangnál is
Ékesebben szól.

Szellemhangjaj búv-erővel
A velőkre hat,
S győzhetetlen zászlóidhoz
Ezreket ragad.

Harcot állnak hű vitézid
Diacdalmasan,
S, újra élsz, ó szent Szabadság
Újra él a hon.

NYÁRÁDMELLÉKI

Bekecs alatt Nyárád tere
Ott egy kunyhó zsúppal fedve,
De helseje arany bányá
Arany benne egy szép lányka - csuhajja.

Maros-széki piros-párizs
Olyan piros az orcám is,
Szép az alma az ág tetőn,
Még százszor szebb a szeretőm - csuhajja.

Zápor hullott a havason
Foly a Nyárád zavaroson,
Éltem is meg zavarodott
Mert a rózsám könnye hullott - csuhajja.

De ne hulljon szemed könnye
Kiderül még a nap fénye,
Megtisztul a szóke Nyárád,
Jobb idő fog viradni rád - csuhajja.

Zsellér vagy te, én meg székeley
De egünkre egy nap jó fel,
Egy eső hull a földünkre
Miért lennék külömb mint te - csuhajja.

Zselléri a születésed,
De királyi a nővésed,
Lakod bár nem cifra terem,
Az arany is por közt terem - csuhajja.

Édes-anyám ne neheztely
Nekem ő, vagy senki sem kell,
S, ha tiltod választásomat
Ásd meg anyám a síromat - csuhajja.

NAGY ENDRE

300 ÉVES A MAGYARSÁROSI HARANGLÁB

A magyarsárosi egyházközség f. év október 2-án, szombaton ünnepelte haranglába építésének 300. évfordulóját. Az ünnepségen az egyházi főhatóság, a marosi és kisküküllői egyházkörök vezetősége és lelkészei, a Maros megyei RMDSZ vezetősége, valamint a marosvásárhelyi rádió és a Népújság munkatársai meghívottként vettek részt.

Az ünnepi istentisztelet 11 órakor kezdődött, melyen a szószéki szolgálatot Ft. dr. Szabó Árpád püspök úr végezte az 1Kor 13,13 alapján. Az istentisztelet keretében történeti ismertetés hangzott el a faluról, az egyházközségről és a 300 éves haranglábról. Az istentisztelet ünnepi műsorral zárult, amelynek résztvevői az egyházközség vegyeskórusa, Kilyén Ilka marosvásárhelyi színművész és az egyházközség egyik nőtagja, özv. Pataki Józsefné voltak. Az ünnepi istentisztelet a Magyar Himnusz eléneklésével ért véget.

Ezt követően a szép őszi napsütésben a templomkertben folytatódott az ünnepség. Az esemény megörökítéseképpen Bandi Dezső magyarsárosi születésű iparművész egy emléktáblát faragott, melyet a harangláb egyik oszlopára helyeztünk. A Ft. Püspök úr mondott ünnepi beszédet, és leplezte le az emléktáblát. Majd két szavalat hangzott el, és Bandi Dezső szólt a jelenlevőkhöz. Ezután egy sajátosan magyarsárosi hagyomány: az angol himnusz dallamára írt: „Egyetlen mindenünk” kezdetű, faluhimnusznak is nevezhető ének hangzott el, melyet már nagyon régi idők óta napjainkig minden szilveszter éjszakáján az újév köszöntésére a haranglábnál szokott elénekelni a gyülekezet.

Végezetül a kultúrotthonban előkészített ünnepi ebédre megterített asztalnál töltöttek kellemes órákat a meghívottak és a helyi résztvevők.